

Atomisté, Empedoklés, Anaxagorás

/z: Friedo Ricken *Antická filosofie*/

- všichni navazují na Eleaty - jsoucno nemůže vzniknout z nejsoucího a zaniknout do něj
- odlišná EPISTEMOLOGIE - smysly spolehlivé, mají se používat - svět není zdání

• Empedokles

- život obestřen legendami; velmi všestranný
- zlomky dochované ze 2 naučných básní O přírodě, Očištění
- protirečí si - o duši - Očištění - prapůvodní vina → d. musí pykat inkarnacemi, než se vymaní z koloběhu zrodů
- O přírodě - duše není nesmrtelná - zde materialistická, osvícenská tendence
- spor výkladů - lze ty tendence obě skloubit?
- poslední částčky kosmu - čtyři kořeny /RIDZOMATA/: země, vzduch, oheň, voda
- jsou jako Parmenidovo jsoucno - nevzniklé, nepomíjející, kvalitativně neproměnné
- jediná změna - poměr jejich smíšení
- sestává z nich celý KOSMOS a všichni živočichové /Emped: jako barvy - malíř z nich dělá postavy/
- podílejí se na nekončícím cyklic. procesu
- tento proces určují dvě pohybující síly - láska a svár /NEIKOS/
- proces má asi čtyři stádia
 - 1/ vláda lásky - všechny kořeny tvoří homogenní kouli - SFAIROS - v ní se navzájem zcela prostupují
 - 2/ svár nabývá na síle a rozrušuje SFAIROS
 - 3/ vláda nenávisti - kořeny od sebe zcela odděleny
 - 4/ láska se ocitá uprostřed víru a stále víc se prosazuje vůči sváru
- prý ve fázi 2/4 vzniká mnoho zrcadlově stejných světů
- žijeme prý ve fázi /2/
- vývoj živých organismů - smíšením kořenů - dle urč. poměrů - nejprve homogenní látky /krev, maso, kosti/, pak části těla, prý navzájem spojené jen náhodou → vznikají též zrůdy, ale jen účelné organismy přežijí, rozmnoží se
- vnímání - ve vněmovém orgánu i ve vnímaném předmětu se nacházejí tytéž prvky, stejně vnímáno stejným
- z každé věci vycházejí neustále výrony, kt., mají-li náležitou velikost - vnikají do pórů smyslových orgánů
- nerozlišuje vnímání - myšlení
- schopnost čl. myslet sídlí v krvi kolem srdce, v ní jsou totiž veškeré prvky smíchány nejrovnoměrněji
- duše = určitý poměr smíšení; zaniká, pokud se tato proporce mění

• Anaxagorás

- z Klazomén, ale vel. část života v Athénách, přítel Periklův
- slunce = žhavá kamenná masa → obžalován z bezbožnosti
- spis "O vzniku a zániku" - navazuje také na Parmenida
- žádná věc nevzniká ani nezaniká, ale směšuje / rozlučuje se ze jsoucích věcí
- dva principy - »semena« a NÚS
- poslední částčky věcí - dva předpoklady
 - 1/ nemůže existovat kvalitativní změna
 - žádná látka nemění své vlastnosti /množství kvalit. ruz.látek tedy věčné/
 - 2/ látka je kvantitativně donekonečna dělitelná
 - ke každé nejmenší částce lze myslet menší
- každá sebemenší malá částčka obsahuje veškeré, nekonečné množství kvalitativ. různých látek
- ty myšleny jako nekonečně malé části - nekonečně malé ale reálně neexistuje
- tyto částčky nemají samostatné oddělené bytí → ani nemohou být zakoušeny ve své kvalit. rozdílnosti
- odkud rozmanité vlastnosti věcí zkušenostního světa?
- rozdílný rozptýl nekoneč. malých, kvalitativ. rozdíl. »částček« - semen
- každá věc obsahuje všechna semena, ale vlastnosti vykazuje jen těch, kt. má nejvíce
- co diferencuje? - duch - je látka, sám o sobě čistá, nejjemnější látka, bez přimíchání
- duch - čistá, nejjemnější látka → může určovat sebe sama i vše ostatní

- důsledný materialismus, i psychična
- základy **Leukippos** /přelom 6/5.stol./, rozpracování asi už jen **Demokritos** /5.-4.stol./
- **Aristoteles** : **Leukippos** chtěl uvést do souladu eleatskou ONTOLOGII se ZKUŠENOSTÍ
- JSOUČÍ nemůže vzniknout z ničeho, NEJSOUČÍ ze jsoucího také ne
- **L..- odlišnost od Parmenida** - NEJSOUČÍ také princip - prázdný prostor KENON → vysvětluje mnohost a pohyb
- **Parmenides** - Jedno JSOUČÍ → **Leuk.** nekonečné množství atomů v nekoneč.prostoru a věčném pohybu

- atom = »1 jsoucno« = »něco« - nedělitelný, protože neobsahuje žádný prázdný prostor
- liší se jen

1/ svým tvarem /a velikostí/	- $A \times N \rightarrow$ rozdílná hmotnost
2/ polohou - KEISTHAI	- $Z \times N$
3/ pořadím	- $AN \times NA$
- atomy mají vlastní pohyb, nevysvětlený
- pohybem do sebe narážejí a vzájemně se zachytí / odrazí
- vznik světa - z víru, kt. atomy rozlučuje podle jejich velikosti - větší at. uprostřed \rightarrow Země
 - menší at. vrženy směrem ven \rightarrow hvězdy
- nekonečně velký prázdný prostor a množství atomů \rightarrow nekonečně mnoho světů /nepřetržitě vznikají a zanikají/
- rozličná hmotnost látek - z růz. velikostí dutin mezi nimi
- tvrdé látky - těsně přilehlé atomy /díky svým tvarům/, měkké - ze vzájemně snadno se přemísťujících atomů
- duše, duch - také materialisticky chápané - sestávají z atomů ohně - ty malé a kulaté \rightarrow obzvláště pohyblivé
- vnímání - věci nepřetržitě vylučují atomy
- teorie vidění - věci vyzařují jemné obrazy /EIDOLA/
- setkávají se s výrony oka a vytvářejí s nimi ve vzduchu mezi okem a předmětem obraz, ten vstupuje do zornice
- sekundární smyslové kvality /teplota, barva, chuť/ - jen NOMÓ - existují jen dle zvyku, odvoditelné z vlastno. at.
 - trpké = malé hranaté atomy
 - bílé = z hladkých at.
- hodnocení - D's atomární teorie - důležitý krok k moderní přírodovědě - všechny kvality lze převést na kvantify
- ale není přírodovědná teorie, nýbrž ONTOLOGICKÁ
- atomy nelze pozorovat, odhalit je může jen rozum \rightarrow vliv na Plat. /neviditelné skuteč. bytí - ideje - jen rozumem/
- teorie vysvětluje empiric. skutečnosti i ontologic. problémy - např. různé formy změny
- je přípravou přírodověd. myšlení
- problém - ATOMON - spojila se zde rozlehlost + nedělitelnost, ale co rozlehlé, to dělitelné
- **Aristoteles - Dem.** probl. zná, rozlišuje matematic./fyzikál. pozorování \rightarrow matematicky dělit potenc.donekonečně
- nedělitel. tělesa - nutně předpokládaná - posledními částčkami rozleh. těles nemohou být nerozlehlé matem.body
- ETIKA - skoro všechny doslovné D's zlomky, ale jejich pravost sporná, špatně skloubitelná teorie s atomismem
- cíl života - vnitřní harmonie, vyrovnanost, uvolněnost, radost, oproštění od strachu a jiných afektiv. vznětů
- souvislost s atomismem - třeba vystříhat se velkých pohybů duševních atomů, neboť »ty z duší, kt. se pohybují v velkých rozdílech, nejsou ani pevné, ani nejsou dobré mysli«
- etika míry, uměřenosti /SOFROSYNÉ/, čl. se nemá přeceňovat, ale obracet mysl k možnému, spokojit se s daným
- uměřenost \rightarrow větší radost, zdržuje od slasti, kt. přináší jen strast
- důraz na mrazní autonomii člověka /Hanebný se má stydět sám před sebou/
- POLIS velká jen svorností občanů, nejednotnost, svár škodí oběma stranám; bohatí mají pomoci chudým
- demokracie vyniká nad jiné stát. formy, zaručuje totiž svobodu
- povinnosti k POLIS nejhlavnější; účta k zákonu, protože ten slouží blahu člověka